

11.3.2024

Sisäministeriö
VN/23086/2023

Helsingin yliopiston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kansalaisuuslain muuttamisesta

Helsingin yliopisto antaa asiassa kunnioittavasti seuraavan lausunnon:

Yliopiston kanta ehdotukseen

Esityksessä ehdotetaan sääntelyä, jolla mm. kansalaisuuteen edellytettävä asumisaika nostettaisiin viidestä kahdeksaan vuoteen, asumisaikaan hyväksyttäviä ulkomaanpäiviä vähennettäisiin ja kansalaisuudettoman, Suomen kansalaisen puolison, kielitaitoedellytyksen täyttävän hakijan ja 15 vuotta täyttäneen lapsen asumisaika nostettaisiin viiteen vuoteen.

Helsingin yliopisto toteaa, että hallitusohjelmassa korostetaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan ratkaisevaa merkitystä Suomen menestyksen ja tulevaisuuden kasvun kannalta. Hallitus on myös luvannut vastata osaja pulaan panostamalla kansainväliseen rekrytointiin ja vahvistamalla samalla edellytyksiä talouden kasvuun. Tähän liittyy positiivisen maakuvan vahvistaminen ja työmahdollisuuksien markkinoiminen.

Kansallisen TKI-tiekartan mukaisesti Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille. Tavoiteltu TKI-toiminnan kasvu edellyttää, että kotimaisen osaamis- ja koulutustason noston lisäksi Suomen tulee olla entistä houkuttelevampi kansainvälisille tutkijoille, asiantuntijoille ja TKI-ammattilaisille. Strategiansa mukaisesti Helsingin yliopisto on vahva globaali vaikuttaja, joka rakentaa yliopistosta entistäkin houkuttelevamman ja kansainvälisemmän ympäristön myös kansainväliselle henkilöstölle ja opiskelijoille.

Sekä Suomen että sen korkeakoulujen menestyksen kannalta yliopisto pitää tärkeinä kaikkia toimenpiteitä, jotka edistävät osaajien houkuttelua Suomeen. Yliopisto ei pidä perusteltuna eikä tarkoituksenmukaisena kansalaisuuteen edellytettävän asumisajan nostamista viidestä kahdeksaan vuoteen, asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien vähentämistä ja kansalaisuudettoman, Suomen kansalaisen puolison, kielitaitoedellytyksen täyttävän hakijan ja 15 vuotta täyttäneen lapsen asumisajan nostamista viiteen vuoteen. Yliopiston käsityksen mukaan nämä tiukennukset eivät ole omiaan lisäämään Suomen veto- ja pitovoimaa kansainvälisiin osaajiin nähden. Niiden tarpeellisuutta ei ole myöskään riittävästi perusteltu.

Ehdotuksen vaikutukset yliopistoon ja yliopistoyhteisön jäseniin

Helsingin yliopisto kuten muutkin korkeakoulut on erittäin merkittävä kansainvälisten osaajien työnantaja. Yliopiston palveluksessa on noin 1700 työntekijää, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta. Tämä on merkittävä osuus yliopiston noin 8400 työntekijästä. Vuonna 2023 Helsingin yliopisto lähetti ulkomaantyöhön yli 100 sellaista työntekijää, jotka eivät olleet Suomen kansalaisia. Kyse on huippuosaaajista, joiden pitäminen Suomen työvoimassa ja suomalaisten työnantajien palveluksessa on paitsi yliopistojen myös koko yhteiskunnan etu. Ehdotuksen vaikutustenarvioinnissa kansainvälisiin osaajiin ei ollut lainkaan otettu huomioon, että tälle ryhmälle myös asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien vähentäminen vaikuttaa merkittävän kielteisesti. Ulkomaanjaksot kuuluvat akateemisen työn luonteeseen ja tutkijoiden urajärjestelmään.

Helsingin yliopisto ehdottaa, että suomalaisen työnantajan lähettämälle ulkomaankomennukselle osallistumisen ja Suomessa suoritettavaan tutkintoon liittyvän ulkomaanoleskelun voisi sisällyttää asumisaikaan hyväksyttäviin ulkomaanpäiviin. Tällainen työskentely edistää myös suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumista. Sekä yliopiston että monien muiden työnantajien kansainvälistyminen ja toimiminen ulkomailla on niiden menestyksen ehto. Ei ole järkevää heikentää työntekijöiden mahdollisuutta kansalaisuuden saamiseen vain siksi, että he osallistuvat työnantajan ja siten koko suomalaisen yhteiskunnan menestyksen rakentamiseen. Ulkomaantyon arvostaminen on samalla kansainvälisten osaajien työpanoksen arvostamista. Linjaus, että ulkomailla yliopistolle tehtävä työ ei kerryttäisi kansalaisuuteen tarvittavaa asumisaikaa, vahingoittaa suomalaisen tieteen tekemistä ja sitä edistävää kansainvälistä yhteistyötä.

Ehdotuksen vaikutustenarvioinnissa on todettu, että kansalaistaminen tai sen edellytysten tiukentaminen ei ole ainoa eikä välttämättä keskeisin Suomen vetovoimaan vaikuttava tekijä. Ehdotuksessa ei ole otettu huomioon, että kansalaisuuslain uudistamisen muissa osahankkeissa suunnitellut toimenpiteet tulevat myös osaltaan heikentämään Suomen vetovoimaa kansainvälisiin osaajiin. Yliopiston näkökulmasta tällaista tietoista heikentämistä ei voi pitää perusteltuna. Suomella on jo sijaintinsa, kielen ym. tekijöiden takia haasteita kansainvälisten osaajien houkuttelussa ja sitouttamisessa, eikä näiden haasteiden lisäämistä ole syytä tavoitella.

Lainvalmistelun puutteet

Yliopisto kiinnittää edelleen sisäministeriön huomiota lainvalmistelun puutteisiin. Oikeusministeriön julkaisemassa Säädövalmistelun kuulemisoppaassa todetaan, että säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja että lausuntoaika voi olla tätä lyhyempi vain perustellusta syystä. Ehdotuksessa kolmen viikon lausuntoaika on perusteltu toiveella saada käsitellyksi esitys kevätistuntoaikana ja näin toteuttaa hallitusohjelman kirjauksia mahdollisimman pikaisesti. Tällainen syy ei voi olla riittävä perustelu lyhyelle lausuntoajalle, kuten todetaan myös oikeuskanslerin lausunnossa OKV/390/21/2024. Lausuntopyyntöä ei myöskään julkaistu Lausuntopalvelu-asiointikanavassa, vaikka sitä yllä mainitun ohjeen mukaan käytetään ministeriöiden kaikissa lausuntopyyntöissä. Huolestuttavinta on, ettei ehdotuksesta lainkaan pyydetty lausuntoja kansainvälisiä osaajia työllistäviltä työnantajilta tai näitä edustavilta tahoilta. Ehdotuksessa ei myöskään ollut ollenkaan arvioitu sen vaikutuksia kansainvälisten osaajien työnantajiin.

Sari Lindblom
Helsingin yliopiston rehtori

Tämä asiakirja on allekirjoitettu

Asian HY/3185/00.13.00/2024 asiakirja

Lista allekirjoittajista

Allekirjoittaja

Todennus